

29. ЦДАГО України, ф. 62, оп. 1, спр. 184, арк. 137.
 30. Центральний державний архів вищих органів влади України (ЦДАВО України), ф. 3833, оп. 1, спр. 117, арк. 21.
 31. ЦДАГО України, ф. 57, оп. 4, спр. 103, арк. 221.
 32. ЦДАВО України, ф. 4620, оп. 3, спр. 239, арк. 159.
 33. ЦДАГО України, ф. 166, оп. 3, спр. 221, арк. 117.
 34. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 22, спр. 476, арк. 23.

Левченко Юрій. Управленческий аппарат румынских административно-территориальных единиц Украины во время оккупации 1941–1944 гг. В статье проанализирован управленческий аппарат губернаторств Бессарабия, Буковина и Транснистрия, которые были образованы румынскими захватчиками на юго-западной территории Украины в 1941 г. и в течение всего периода оккупации находились под властью Румынии. Раскрыты функции губернаторов, префектур, претур, примарий, на которых были возложены управленческие функции. Выделены высшее, среднее и низшее звенья управления. В управленческом аппарате губернаторства Транснистрия значительную роль играли военные структуры, которые были независимыми от гражданского управления губернатора. В свою очередь управление в губернаторствах Буковина и Бессарабия полностью подчинялись гражданской администрации. Система управления губернаторств была направлена на тотальное управление и румынизацию.

Ключевые слова: оккупация, Румыния, губернаторства Бессарабия, Буковина, Транснистрия, органы управления.

Levchenko Yuriy. Management Unit Romanian Administrative-Territorial Units of Ukraine During their Occupation of 1941–1944. The article analyzes the administrative apparatus of the governorates Bessarabia, Bucovina and Transnistria, which were formed by Romanian invaders in the south-western Ukraine in 1941 and throughout the period of occupation were ruled Romania. Revealed function of governors of prefectures, praetorship, city halls which has been assigned administrative functions. Marked higher, middle and lower level management. In the administrative apparatus of the Governorate Transnistria played a significant role military structures that were independent of the civil administration gubernatora. In turn control of the governorate Bucovina and Bessarabia fully obey the civil administrations. The control system of the governorates was aimed at total control and Romanization.

Key words: occupation, Romania, governor Bessarabia, Bucovina, Transnistria, controls.

Стаття надійшла до редколегії
15.05.2013 р.

УДК 94(477.82)«1964/1985»:2-67

Ілона Савицька

Релігійне життя населення Волинської області в 1964–1985 рр.

Проаналізовано антирелігійну політику влади, висвітлено її особливості на Волині та способи й методи втілення. Досліджено становище православних громад і протестантських об'єднань області. Особливу увагу приділено динаміці змін у релігійній мережі та обрядовості (на основі низки архівних документів).

Ключові слова: антирелігійна політика, православні громади, протестантські об'єднання, атеїстична пропаганда, релігійна обрядовість.

Постановка наукової проблеми та її значення. Релігія – один із найважливіших факторів людської історії. Вона є невід'ємним складником і у дослідженні повсякденного життя населення. На фоні докладно вивчених проблем аграрної політики радянської влади та культурно-освітнього розвитку українського суспільства періоду 60–80-х років ХХ ст. залишається ще багато неопрацьованих питань, зокрема щодо релігійного життя. Типовість явищ, притаманних тогочасному суспільству в різних регіонах, дасть змогу робити висновки стосовно релігійної ситуації у всеукраїнському масштабі. Об'єктивне вивчення цієї проблеми допоможе краще побачити цілісну картину тієї епохи.

Мета дослідження – проаналізувати релігійне життя населення Волинської області у 1964–1985 рр.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Епоха «застою» характеризується послабленням втручання держави в релігійні справи. Антирелігійні проце-

си, які відбувалися наприкінці 1950-х – у першій половині 1960-х років, далі спостерігаються в більш м'якому вигляді. Це сприяло поживленню діяльності релігійних об'єднань та окремих осіб, особливо в перші роки правління Л. Брежнєва. Так, уповноважений Ради у справах релігій при Раді міністрів СРСР по Волинській області А. Федулов у доповідній записці писав: «Це виявляється, перш за все, в збільшенні кількості заяв і листів в різні урядові інстанції про реєстрацію нових сектантських об'єднань та поновлення діяльності православних церков; в збільшенні відправлення релігійних обрядів, зокрема хрещення дітей, та в значному збільшенні грошових прибутків релігійних громад. Так, в 1966 р. на 33 заяви було більше, ніж у 1965 р.; релігійних обрядів хрещення дітей лише по православних церквах було більше на 1208, вінчань шлюбів – на 35. Грошові прибутки за цей час збільшились в православних церквах на 115 896 крб., в сектантських об'єднаннях – на 5414 крб.» [5, арк. 43].

Варто зауважити, що релігійна політика на Волині мала і свої особливості. Адже традиційною для волинян була пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей перед державними законами і політичними нормами, що зумовлювало міцні позиції церковних інститутів в області. Так, у довідці щодо релігійної обстановки в області початку 1967 р. уповноважений Ради у справах релігій при Раді міністрів СРСР по Волинській області А. Федулов писав: «В дореволюційні часи на території сучасної Волинської області налічувалося 565 православних церков, 4 чоловічі і 1 жіночий монастир. В жодній губернії бувшої царської Росії не було стільки церков, скільки їх було на Волині. Все життя волинського селянина, від народження і до самої смерті, проходило під впливом та пильним контролем церкви і її служителів. Майже не змінилося, в цьому відношенні становище і за роки панської Польщі. Як і раніше на території сучасної Волинської області в 1939 р. нараховувалося 525 православних церков, 2 монастиря і 79 католицьких костелів. На території Волині діяла безліч американських, англійських, німецьких місій і релігійних проповідників, які насаджували різні релігійні секти баптистів, адвентистів, п'ятидесятників, єговістів тощо» [7, арк. 9]. Як висновок, А. Федулов зазначає, що релігійна політика стосовно Волинської області повинна враховувати особливості і традиції, що склалися тут протягом століть.

В Україні в цей період було прийнято ряд постанов та указів, що стосувалися релігійного життя. 13 серпня 1965 р. президія Верховної Ради УРСР прийняла постанову «Про деякі факти порушення соціалістичної законності щодо віруючих» [1, с. 39]. Радянське релігійне законодавство зазнає деяких змін. Було конкретизовано відповідальність за його порушення. Влада намагалася кожну дію, спрямовану проти релігійних об'єднань та віруючих, прикрити законом. Коли ж дії проти них мали відкрито антизаконний характер, відповідальність покладалася не на закон, а на конкретних чиновників. Так, наприклад: «У с. Машів Любомльського району тривалий час віруючі проводили молитовні зібрання в одному з власних будинків, який не відповідав елементарним санітарним вимогам. У зв'язку з цим, керівництво общини звернулось в райвиконком з проханням дозволити проводити зібрання в новозбудованому власному будинку віруючого, попередньо склавши з ним відповідну угоду. Заступник голови райвиконкому тов. Бугайчук В. В. перед тим, як дати дозвіл, направив до господаря будинку лікаря санепідемстанції, який склав акт на наявність недоробок і зробив заключення, що до їх усунення зібрання громади в ньому не допустить. Він порекомендував навколо будинку, до криниці, до туалету зробити тверде покриття, добудувати веранду, встановити вішалки для одягу віруючих, вентиляцію і кондиціонер. Всі рекомендації, крім встановлення кондиціонера, віруючі негайно виконали. Однак із-за відсутності кондиціонера їм не дозволили збиратися в цьому будинку» [17, арк. 2].

Законодавчі ініціативи торкалися також обліку релігійних організацій та споруд, порядку розгляду скарг і заяв віруючих, атеїстичного виховання (зокрема, постанова ЦК КПУ «Про посилення атеїстичного виховання населення» – серпень 1971 р.) тощо [1, с. 39–42].

У 1964–1985 рр. радянські партійні органи посилили фінансовий тиск на священнослужителів і духовні центри, значно скоротили місіонерську діяльність церкви, посилили «індивідуальну роботу» зі священниками, віруючими та їхніми сім'ями, спростили процедуру закриття культових споруд і, відповідно, зняли з обліку значну частину молитовних будинків.

Однією з форм антирелігійної політики стали бесіди у райвиконкомах, куди періодично запрошувалися представники церковного активу і священнослужителі. Особлива відповідальність у проведенні антицерковної роботи покладалася на адміністративні комісії при виконкомах районних рад депутатів трудящих, на комісії сприяння контролю за виконанням законодавства про культу.

Вони безпосередньо «працювали» з віруючими, займалися відповідною «профілактикою», подавали звіти у вищі органи.

Крім того, значна увага в області приділялася вивченню змісту проповідей священників, пресвітерів, проповідників. Ще в грудні 1973 р. на нараді завідувачів відділів пропаганди й секретарів ідеології райкомів партії, голів райвиконкомів в обкомі КПУ рекомендовано створити при міських та районних виконкомах групи (3–5 осіб) з вивчення форм і методів богослужінь, а також змісту проповідей, що дало змогу зібрати матеріал для пропагандистської діяльності ідеологічних працівників [13, арк. 5]. Також Будинок політосвіти обкому КПУ з 1970 р. періодично проводив соціологічні дослідження стану релігійності населення по окремих районах області. Вперше таке дослідження проведено у серпні 1970 р. в Локачинському районі, щоб надати практичну допомогу райкому КПУ в організації атеїстичної роботи. У доповідній записці зазначалося, що темою дослідження стало вивчення причин збереження релігійних пережитків у віруючих та ставлення їх до атеїстичної роботи [9, арк. 3].

Водночас продовжувалося насадження атеїстичного світогляду, зокрема і через впровадження радянської обрядовості. У сільських клубах, будинках культури, бібліотеках систематично відбувалися лекції, бесіди, вечори, читацькі конференції з атеїзму. Волинський обласний будинок Народної творчості розробив і надіслав в райони сценарії свят: «День повноліття», «усмішка зорі» (до відзначення новонароджених), «урочиста реєстрація шлюбу». Методист обласного будинку Народної творчості тов. Федько видав книгу «На рушничок щастя», за якою урочисто проводиться реєстрація одружень, новонароджених, вручення паспортів тощо [4, арк. 3]. У Луцьку, Нововолинську, Ковелі, Любомлі, Ківерцях відкривали будинки щастя, у яких відбувалася урочиста реєстрація одружень і новонароджених. У багатьох селах для цього широко використовували клуби та будинки культури. Все це призводило до того, що в ряді сіл Турійського, Володимир-Волинського, Горохівського, Ковельського та інших районів області роками не реєструвалося жодного шлюбу за релігійним обрядом, хоча церкви у таких селах були [7, арк. 10].

Важливе місце в атеїстичному вихованні відводилося ЗМІ і сфері культури. Атеїстичне виховання повинно було охопити якомога більше сфер людського життя. Влада намагалася також послабити релігійні впливи через зменшення кількості людей, що брали участь в обрядах.

Така політика призводила до того, що релігійна мережа в ці роки продовжує зменшуватися, щоправда, значно повільніше, ніж у попередній період. Наприклад, 1964 р. у Волинській області налічувалося 195 релігійних громад Російської православної церкви, яка і далі домінувала, у 1976 р. – 190, 1981 р. – 185, а у 1985 р. – 177 [2; 16; 22].

Нерідко зняті з реєстрації релігійні будівлі місцева влада «не освоювала», вони руйнувалися під дією природних чинників. Так, станом на 1980 р. у селах Волинської області третина знищених церков була пам'ятками архітектури.

Ті ж тенденції стосувалися і релігійної обрядовості. У період з 1964 по 1985 рр. кількість хрещень новонароджених зменшилася з 73,3 % до 30,1 %, вінчань – з 11,5 % до 4,7 %, поховань за релігійним обрядом – з 74,4 % до 61,7 %. Зміни чисельності обрядовості відображено в таблиці 1.

Таблиця 1

Зміни в релігійній обрядовості в 1964–1985 рр.*

№ з/п	Рік	Акти ЗАГСу за даними ЦСУ			Здійснено обрядів			Частка обрядів із числа актів ЗАГСу, %		
		народилося	померло	шлюбів	хрещення	поховання	вінчання	хрещення	поховання	вінчання
1	1964	18 520	6259	6748	13 678	4661	776	73,3	74,4	11,5
2	1968	17 150	7271	7814	12 610	5265	579	73,0	72,0	7,4
3	1972	17 712	8391	8470	11 838	5930	755	66,0	70,0	8,8
4	1975	17 204	8868	8935	10 470	6506	663	60,8	73,3	7,4
5	1978	17 984	10 328	9854	9590	7174	800	53,3	69,5	8,1
6	1982	18 202	10 730	9536	6980	6801	608	38,3	63,3	6,3
7	1985	18 321	11 605	9236	5529	7166	443	30,1	61,7	4,7

* Джерело: [3; 10; 14; 19; 20; 22].

Незважаючи на скорочення кількості релігійних громад православної церкви та зменшення релігійної обрядності, відбувалося зростання доходів церкви, як в цілому, так і від виконання обрядів та добровільних пожертв. У 1966 р. загальний дохід РПЦ у Волинській області склав 759 612 крб, у 1976 р. – 1312 тис. крб, а у 1985 р. – 2112 тис. крб. Детальніше ці процеси спостерігаємо в таблиці 2.

Таблиця 2

Доходи Російської православної церкви (крб)*

№ з/п	Рік	Всього поступило	Від виконання обрядів	Від продажу свічок та інших предметів культу	Добровільні пожертвування
1	1966	759 612	262 174	387 942	109 496
2	1971	1 115 794	356 533	619 031	140 173
3	1976	1 312 000	176 100	1 000 200	135 700
4	1982	1 894 149	338 864	1 346 367	208 918
5	1985	2 112 486	332 268	1 521 028	259 190

* Джерело: [6; 12; 16; 20; 22].

Щодо протестантських об'єднань, які трактувалися радянською владою як сектантські, то у досліджуваний період на території Волинської області серед протестантських громад основне місце займали євангельські християни-баптисти (ЄХБ) і п'ятидесятники. В області діяли громади баптистів-розкольників, єговістів, окремі групи п'ятидесятників, які ухилялися від реєстрації і проводили зібрання два-три рази на тиждень. Другою за чисельністю серед протестантських релігійних об'єднань була церква адвентистів сьомого дня (АСД). Розглянемо зміни у релігійній мережі цих протестантських об'єднань.

Таблиця 3

Динаміка збільшення протестантських громад у 1964–1985 рр.*

№ з/п	Рік	ЄХБ		АСД		П'ятидесятники		Єговісти	
		зарес- товані	незарес- товані	зарес- товані	незарес- товані	зарес- товані	незарес- товані	зарес- товані	незарес- товані
1	1967	53	12	2	2	–	4	–	13
2	1972	60	7	2	8	–	21	–	13
3	1977	69	6	4	7	2	23	–	18
4	1982	67	4	8	2	10	18	–	14
5	1985	69	3	9	–	11	11	–	12

* Джерело: [8; 11; 18; 20; 22].

Зростання мережі протестантських громад у досліджуваний період пояснюється двома факторами: по-перше, послаблення релігійної політики влади, про що йшлося вище, вело до зростання кількості віруючих; по-друге, влада, намагаючись взяти під свій контроль релігійну ситуацію в області, дозволяла реєструвати протестантські громади, виводячи їх діяльність із підпілля.

Тенденція до відтворення, кількісного зростання і омолодження протестантських громад забезпечувалася церковним активом через залучення нових членів, особливо молоді з сімей віруючих. Найбільшу кількість нових людей приймали громади євангельських християн-баптистів. Майже половина всіх водних хрещень в області здійснювались у Камінь-Каширському, Ківерцівському, Маневіцькому й Ратнівському районах. Протестанти систематично проводили нелегальні зібрання, в яких нерідко брали участь запрошені проповідники.

Незважаючи на певні послаблення у сфері релігії після усунення від влади М. Хрущова, до віруючих часто застосовували штрафні санкції і навіть притягували до кримінальної відповідальності. Так, лише протягом 1983 р. у Волинській області було зареєстровано 134 порушення, притягнуто до адміністративної відповідальності 306, до кримінальної – 3, оштрафовано – 275, попереджено – 31 особу [21, арк. 1]. Найбільш характерним порушенням законодавства про релігійні культу було здійснення обрядів, процесій та інших церемоній культу поза молитовними будівлями з порушенням встановленого порядку (130 порушень). Штрафували переважно тих громадян, які неодноразово порушували законодавство і до яких вже застосовувалися профілактичні санкції [21, арк. 3].

Крім того, протягом 1985 р. до кримінальної відповідальності за відмову від служби в Радянській армії (стаття 72 Кримінального кодексу УРСР) було засуджено двох осіб-єговістів, за непокору органам влади (стаття 187, частина 3 Кримінального кодексу УРСР) відповідальність понесли двоє віруючих ЄХБ [22, арк. 34]. Позбавляли і батьківських прав віруючих, що належали до нелегальних

релігійних організацій, якщо було виявлено, що батьки активно втягують дітей у релігійні справи. Щоправда, крім релігійного виховання, висувалися також і інші звинувачення.

Варто звернути увагу і на реакцію віруючих на ті суспільно-політичні процеси, що відбувалися в суспільстві. Наприклад, напередодні і в дні роботи з'їздів КПРС і УРСР завжди посилювалася активність віруючих, збільшувалася кількість заяв з питань відновлення діяльності тих церков, які зняті з реєстрації. Переважна більшість віруючих православних і сектантських громад області позитивно або нейтрально відгукувалися на рішення з'їздів, прийняті резолюції та постанови. Так, віруючий православної церкви с. Цумань Ківерцівського району Х. О. Янусь у бесіді заявив: «З рішень ХХV з'їзду партії видно, як наша партія піклується про людей. Мені колись і не снилося, що я буду отак жити: одітий, взутий, неголодний. Дуже добре ми живемо тепер» [15, арк. 12]. Схвально відгукнулися на проект Конституції 1978 р. баптисти. Віруючий громади ЄХБ м. Луцька А. П. Шеремет сказав: «Я водне хрещення прийняв ще в 1924 році. За цей час перебував в різних громадах ЄХБ. За Польщі нас переслідували, не хотіли реєструвати, а зараз цього немає. Тільки тепер, при радянській владі, нам дані права і можливості вільно збиратися і молитися. Про це записано в проекті Конституції». Проте дехто з віруючих пасивно сприйняв проект Конституції. Наприклад, віруючий православної церкви с. Рудники Маневицького району О. П. Кушнірчук безпосередньо заявив: «Особливих змін в проекті Конституції я не бачу. Як в старій Конституції, так і в проекті записано, що церква в СРСР відокремлена від держави, а школа від церкви. Що ж тут є нового?» [17, арк. 11–12].

Крім того, було багато і таких віруючих, які негативно сприймали радянську владу і її релігійну політику. Масові відмови органів влади щодо відкриття культових споруд викликали обурення віруючих. У деяких місцях вони обрали своєрідну форму протесту. Парафіяни самочинно відкривали церкви, робили в них ремонт і влаштовували богослужіння. Незважаючи на обмеження діяльності релігійних об'єднань, мешканці Волині продовжували активно відзначати релігійні свята – Великдень, Різдво тощо. Попри зусилля влади в усіх селах зберігалися давні звичаї колядування, щедрування, посівання, а в окремих районах з колядками і щедрівками селами ходили церковні хори.

Висновки й перспективи подальшого дослідження. Отже, період «застою» характеризувався певною лібералізацією релігійної політики, боротьба з релігією здійснювалася в основному атеїстичною пропагандою. Для цього періоду притаманна значна кількість державних та компартійних постанов, що стосувалися релігійної сфери. Але незважаючи на послаблення релігійної політики, далі скорочувалася релігійна мережа та відсоток здійснюваних релігійних обрядів, значною також залишалася і кількість віруючих, притягнутих до адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення у релігійній сфері.

Джерела та література

1. Бондарчук П. М. Релігійна політика в Україні у 1960–1980-х роках і сучасна практика міжконфесійних відносин / П. М. Бондарчук, В. М. Даниленко. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2010. – 210 с.
2. Державний архів Волинської області (Держархів Волинської обл.), ф. Р-393, оп. 2, спр. 103.
3. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 118.
4. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 119.
5. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 122.
6. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 126.
7. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 128.
8. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 131.
9. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 141.
10. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 149.
11. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 152.
12. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 157.
13. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 166.
14. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 176.
15. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 181.
16. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 184.
17. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 189.
18. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 194.
19. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 203.
20. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 238.
21. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 243.
22. Держархів Волинської обл., ф. Р-393, оп. 2, спр. 264.

Савицкая Илона. Религиозная жизнь населения Волынской области в 1964–1985 гг. На основе архивных документов и критического осмысления опубликованных материалов в статье проанализированы антирелигиозная политика власти, пути и методы её реализации. Установлено, что в 1964–1985 гг. политика государства в отношении церкви была более либеральной по сравнению с предыдущим периодом. При этом антицерковная кампания в Волынской области имела свои особенности. Ведь традиционной чертой духовной жизни Волыни была приоритетность религиозных ценностей перед политическими догмами, что определяло прочные позиции церковных институтов в регионе. Исследовано положение православных общин и протестантских объединений области. Изучено положение протестантских объединений, которые трактовались советской властью как сектантские. В исследуемый период на территории Волынской области среди протестантских общин основное место занимали евангельские христиане-баптисты (ЕХБ) и пятидесятники. В области действовали общины баптистов-раскольников, иеговистов. Второй по численности среди протестантских религиозных объединений была церковь адвентистов седьмого дня (АСД). Показано, что одним из действенных методов борьбы власти с православной церковью оставалось снятие с регистрации религиозных объединений. Особое внимание уделяется динамике изменений в религиозной сети и обрядности. Уменьшалось количество совершения религиозных обрядов. Несмотря на сокращение количества религиозных общин православной церкви и уменьшение религиозной обрядности, происходил рост доходов церкви. Таким образом, власть продолжала наступление на религию и церковь, применяла различные методы давления на верующих и духовенство, однако преодолеть религиозность населения Волыни не могла.

Ключевые слова: антирелигиозная политика, православные общины, протестантские объединения, атеистическая пропаганда, религиозная обрядность.

Savytka Iлона. The Religious Life of the Population in the Volyn Region 1964–1985. On the basis of archival documents and published material critical thinking in the paper analyzes the anti-religious policy of the authorities, the ways and methods of implementation. Found that the region 1964–1985 government policy with regard to the church was more liberal in comparison with the previous period. In this case, anti-church campaign in the Volyn region had its own peculiarities. After all, the traditional feature of the spiritual life of Volyn was the priority of religious values in the political dogmas that determined the strong position of the church institutions in the region. Investigated the situation of the Orthodox and Protestant communities, associations of the region. Studied the position of the Protestant associations, which were interpreted as sectarian Soviets. In the analyzed period the Volyn region of the main Protestant communities took place Evangelical Christian Baptists (ECB) and the Pentecostals. In the act Baptist congregation dissenters, Jehovah's Witnesses. The second largest of the Protestant religious communities was the Church of Seventh Day Adventists (SDA). It is shown that one of the effective methods to control the power to the Orthodox Church remained de-registration of religious associations. Particular attention is paid to the dynamics of changes in the network and religious rites. Reduced the number of religious rituals. Despite the reduction in the number of religious communities, the Orthodox Church and the reduction of religious ritual, there was an increase of income of the church. Thus, the government continued its offensive against religion and the church, uses a variety of methods of pressure on the faithful and the clergy, but to overcome the religious population in Volyn could not.

Key words: anti-religious policy, the Orthodox community, the Protestant Association, atheist propaganda, religious rites.

Стаття надійшла до редколегії
25.04.2013 р.

УДК 94 (477.82): 061.2=162.1

Альона Гарбарук

Товариство польської культури імені Тадеуша Костюшка на Волині: визначальні засади організації та функціонування

У статті проаналізовано основні принципи функціонування Товариства польської культури імені Тадеуша Костюшка на Волині. Висвітлено хід організаційного оформлення об'єднання. Розкрито суть і зміст цілей, завдань та шляхів ведення статутної діяльності Товариства. Показано роль цього осередку в пошануванні надбань польської культури та в якісному поступі українсько-польських міжособистісних зв'язків.

Ключові слова: польська національна меншина, Україна, Республіка Польща, Товариство польської культури імені Тадеуша Костюшка на Волині, статут, культурна спадщина, українсько-польський діалог.

© Гарбарук А., 2013